

همانندی‌ها و ناهمانندی‌های جنسی در حسادت: مقایسه مردان و زنان در پاسخ به بی‌وفایی

محمد رضا شعیری^{۱*}، زینب عرب‌عامری^۲، محمدعلی اصغری مقدم^۳، سهیلا قمیان^۴ و زهرا صالح‌زاده^۴

۱. دانشیار گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.
۳. استاد گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.
۴. دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر تعیین تفاوت‌های جنسیت در مورد حسادت میان مردان و زنان می‌باشد. فرض شده است که مردان بیشتر از بی‌وفایی جنسی، و زنان از بی‌وفایی عاطفی بیشتر آشفته می‌شوند.

روش: به منظور واریس سؤال‌های تحقیق، نمونه‌هایی از دانشجویان و فرهنگیان استان گلستان برگزیده شدند. جامعه آماری پژوهش حاضر، در برگزیده کلیه زنان و مردان مجرد و متأهلی بود که در شهرستان گرگان در فاصله سنی ۱۹ تا ۳۰ سال قرار داشتند. نمونه پژوهش این تحقیق شامل دو گروه بود: مردان و زنانی که از بین دانشجویان مجرد دانشگاه گرگان و مردان و زنانی که از بین کارکنان متأهل آموزش و پرورش که متناسب با سن و جنس افراد مجرد به صورت خوشه‌ای انتخاب شدند. در این تحقیق تعداد ۲۰۰ شرکت‌کننده مورد بررسی قرار گرفتند که از این تعداد ۱۰۴ مرد (۵۶ نفر مجرد و ۴۸ نفر متأهل) و ۹۶ زن (۳۳ نفر مجرد و ۶۳ نفر متأهل) بوده‌اند. ابزارهای تحقیق حاضر شامل دو قسمت است: ۱) پرسش‌نامه محقق ساخته در مورد ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌ها شامل: متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت تأهل و مجرد، طول مدت آن، میزان تحصیلات، مکان زندگی، مشخصات همسر (۲ سناریوها، که مطابق با تحقیقات خارجی و سؤال‌های مرتبط با آنها ارائه شده است. برای انطباق آن با شرایط جامعه ایران و رعایت جنبه‌های فرهنگی، با رجوع به مردان و زنان در دادگاه‌های خانواده و محیط عمومی، موارد مورد نظر بی‌وفایی عاطفی و جنسی در شرایط فرهنگ ایران تدقیق و ترمیم شده است.

نتایج: پس از اجرای ابزارهای یاد شده در مورد شرکت‌کننده‌ها، داده‌های تحقیق بر اساس آزمون تحلیل واریانس چندگانه مورد تحلیل قرار گرفت. خلاصه نتایج به دست آمده نشان داده است که در بخشی از سناریوها، مردان بیشتر از بی‌وفایی جنسی و زنان بیشتر از بی‌وفایی عاطفی رنج می‌برده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری: در رابطه با بی‌وفایی جنسی و عاطفی، تفاوت‌های جنسی بین زنان و مردان وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: حسادت، بی‌وفایی جنسی، بی‌وفایی عاطفی.

*Email: shairigm@gmail.com

دوفصلنامه علمی - پژوهشی

روانشناسی بالینی و شخصیت

(دانشور رفتار)

دوره ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۳۱
پانیز و زمستان ۱۳۹۷
صص: ۲۹۲-۲۸۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۱/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۱۷

Biannual Journal of

Clinical Psychology & Personality

(Daneshvar-e-Raftar)

Vol. 16, No. 2, Serial 31

Autumn & Winter
2018

pp.: 283-292

مقدمه

اکثر افرادی که ازدواج می‌کنند، انتظار دارند و می‌خواهند که وفاداری^۱ خود را در ارتباط با همسر خویش حفظ کنند. اما همیشه و همواره این انتظار برآورده نمی‌شود. بدین خاطر افرادی وجود دارند که به ارتباط‌های خارج از چارچوب خانواده می‌اندیشند و یا عملاً روی می‌آورند. اشاره شده که در آمریکا ۹۰ درصد زنان و مردان ازدواج می‌کنند، اما بیش از ۵۰ درصد افرادی که ازدواج می‌کنند، مرتکب بی‌وفایی^۲ می‌شوند و یا به ارتباط‌های خارج از چارچوب خانواده روی می‌آورند [۱]. اگان و آنگوس^۳ [۲] بر این باورند که یکی از علت‌های اصلی تقاضای طلاق، بی‌وفایی است. بدین خاطر اشاره می‌شود بسیاری از تعارضاتی که زوجها با آن مواجه می‌باشند، درگیر شدن در مسائلی از این نوع است که بر زندگی زوجها اثرات زیان‌بار زیادی بر جای می‌گذارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند بی‌وفایی یکی از علل اصلی مراجعه به زوج درمانگر است [۳] و بی‌وفایی جنسی، تبعات عاطفی و ارتباطی قابل توجهی برای زوجین به همراه دارد [۴]. همچنین همبستگی چشمگیری بین نارضایتی ارتباطی و حسادت^۴ در زوجین وجود دارد [۵]. شایان ذکر اینکه رابطه‌ی چشمگیر بین بی‌وفایی و طلاق در ۶۳۸۹۴ زوج محرز شده است [۶]. البته باید توجه داشت که طرح مسأله حسادت امر تازه‌ای نیست، بلکه وجود آن با جنبه‌های مثبت و منفی در زندگی خانوادگی همراه بوده است. عده‌ای معتقدند که حسادت برای هزاران سال وجود داشته، اما فقط دو سه دهه است که متخصصان علوم اجتماعی و رفتاری در مورد آن به طور دقیق‌تر به پژوهش پرداخته‌اند. به نظر می‌رسد که حسادت از قرن نوزدهم مورد استنتاج قرار گرفته و از امتیاز مخصوص مردان به یکی از مشکلات زنان، تغییر یافته است [۷].

حسادت، عموماً به عنوان احساسی بنیادین، بازتابی و محافظتی تلقی شده است [۸] و بیانگر بروز نوعی واکنش هیجانی منفی از سوی فردی است که رابطه عاطفی‌اش را در معرض تهدید واقعی یا تصویری از سوی رقیبان می‌بیند [۹]. از طرف دیگر حسادت جنسی^۵ زمانی مطرح می‌شود که شریک عاطفی فرد، رابطه جنسی شهوانی با شخص دیگر برقرار کند [۱۰]. متخصصان، بر این باورند که نباید چنین حسادتی را با حسادت بیمارگونه^۶، مشتبه نمود. حسادت

بیمارگونه در هنگام تشخیص اختلالات روانی چونان دیگر شاخص‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد [۱۱] و دربرگیرنده اشتغال ذهنی وسواس‌گونه، هذیانی و توهمی مستمر در مورد بی‌وفایی همسر، بدون وجود شواهد قطعی و منطقی می‌باشد [۱۲].

از طرف دیگر گودانگو و ساگارین^۷ [۱۳] در مقاله خود به یک فرض اشاره دارند، مبنی بر اینکه مردان از حسادت جنسی و زنان از حسادت هیجانی یا عاطفی^۸، بیشتر آشفته می‌شوند. البته برخی از مطالعات قبلی، این تفاوت‌های جنسیت را میان مردان و زنان به دست آورده‌اند. فرضیات تکاملی این تفاوت‌ها را وابسته به تکامل راهبردهای جنسی متفاوت می‌دانستند که مبتنی بر نظریه سرمایه‌گذاری والدینی است [۱۴]. در این الگو فرض بر این است که حسادت، یک تجربه عمومی است و روانشناسی تکاملی^۹ توضیح می‌دهد که تفاوت‌های جنسی در مغز ماندنی بوده و این تفاوت‌ها در جسم نیز باقی می‌ماند [۷].

نلسون^{۱۰} [۱۴] به نظرگاه باس و دیگران معتقد است. چرا که آنها بر این باور بودند که بررسی بی‌وفایی عاطفی و جنسی براساس تصور سناریوهای متعدد، اگرچه شباهتی مطلق به تجربه آن در زندگی واقعی ندارد، اما اطلاعات معتبری در مورد نگرش شرکت‌کنندگان در اینکه کدام تجربه باعث آشفتگی^{۱۱} بیشتر آنها می‌شود فراهم می‌کند. تصور بی‌وفایی همسر، علامتی از تهدید خانواده است. حتی اگر به طور واضح بی‌وفایی اتفاق نیفتاده باشد، هرچند این امر ممکن است ناشی از آسیب‌شناسی یا ادراک تحریف شده باشد. اساسی‌ترین فرض این مطالعه بر این است که رفتار جنسی افراد و پاسخ‌های آنان (شامل پاسخ مؤثر به تصورات و سناریوهای تصویری) در رفتار همسرگزینی^{۱۲}، هنوز هم به تجارب گونه‌های اولیه انسان‌ها از نظر روانشناسی تکاملی نزدیک است که در مورد آن توضیح و بحث زیادی شده است. از سوی دیگر در بررسی روانشناختی اخیر و در آثار روانشناسی، از تفاوت‌های جنسی در حسادت، به طور گسترده‌ای یاد شده است. بر طبق این آثار، مردان بیشتر از بی‌وفایی جنسی همسر خود و زنان بیشتر از بی‌وفایی عاطفی همسر خود آشفته می‌شوند. تحقیق در مورد موضوع حسادت و بی‌وفایی با توجه به تفاوت‌های جنسی، از جمع‌بندی نتایج مرتبط با تحقیقات

^۱ صاحب وفا بودن، صادق بودن

^۷ Guadagno & Sagarin

^۸ Emotional Jealousy

^۹ Evolutionary psychology

^{۱۰} Nelson

^{۱۱} Upset

^{۱۲} Mating Behavior

^۲ Infidelity

^۳ Egan & Anguse

^۴ Jealousy

^۵ Sexual Jealousy

^۶ Morbid Jealousy

جنسی حساسیت افزون‌تری (سطوح بالاتری از ضربان قلب، فشار خون، هدایت پوست و فعالیت عضلات)^۵ بروز می‌دهند. نتایج پژوهش بندیکسن^۶ و همکاران [۲۰] که روی ۱۰۷۴ شرکت‌کننده نروژی انجام شد، نه تنها از نظریه تفاوت‌های جنسیتی حمایت کرد، بلکه نشان داد وضعیت رابطه، تجارب خیانت پیشین و دستکاری ترتیب سوالات اثر همسویی بر تفاوت‌های جنسیتی در هر یک از مقیاس‌ها و تفاوت‌های فردی در جهت‌گیری اجتماعی جنسی یا تعهد رابطه ندارد.

از سوی دیگر، پژوهش هریس^۷ [۲۵] تفاوت‌های جنسیتی در مبحث حسادت را که از طریق بررسی‌های فیزیولوژیکی بررسی می‌شوند، تایید نکرد. در این راستا، بررسی بسچاندل و ادلوند^۸ [۲۶] تفاوت‌های جنسیتی در حسادت را با استفاده از پاسخ پلک زدن شارتل^۹ - یک ابزار قدرتمند روان‌فیزیولوژیکی مربوط به بازتاب محافظتی^{۱۰} [۲۶ و ۲۷] - تایید کرد، ولی تفاوت چشمگیری در ضربان قلب و هدایت پوستی به دست نیامد. هم‌چنین، کارپنتر^{۱۱} [۲۸] در فراتحلیل خود به این نتیجه رسید که هم زنان و هم مردان، بی‌وفایی جنسی را در مقایسه با بی‌وفایی هیجانی بسیار ناراحت‌کننده‌تر ارزیابی می‌کردند.

از سوی دیگر بررسی‌های انجام شده با کمک تصویربرداری رزونانس مغناطیسی کاربردی (fMRI)^{۱۲} حاکی از وجود تفاوت‌های مغزی چشمگیر در بین دو جنس هنگام برانگیخته شدن حسادت است. تاکاهاشی^{۱۳} و همکاران [۲۹] در ژاپن پژوهشی در این راستا انجام دادند و نشان دادند در شرایط حسادت، مردها فعال‌سازی بیشتری در مناطق دخیل در رفتارهای پرخاشگرانه/جنسی، همچون آمیگدال و هیپوتالاموس نشان دادند، ولی این امر در مورد زنان صدق نمی‌کرد.

مسأله بی‌وفایی و حسادت در فرهنگ‌های مختلف نیز مورد آزمون قرار گرفته است. تحقیقات نشان داده است که در برخی از فرهنگ‌ها (آفریقا، مناطق گرم مدیترانه‌ای، اروپا و آسیای غربی، سراسر اقیانوس آرام، آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی) بی‌وفایی، یکی از موارد طلاق زوجین است، و طلاق در این موارد زمانی صورت می‌گیرد که مرد، مرتکب بی‌وفایی شده باشد [۱۶]. در هر حال، حسادت در

مختلف حاصل شده است. تبیین این امر توسط دو دسته نظریه‌ها و دیدگاه‌ها مورد توجه قرار گرفته است. یکی از این دیدگاه‌ها، به نظریه تکاملی مربوط می‌شود و دیگری به نظریه شناختی- اجتماعی [۱۵]. بر طبق نظریه تکاملی، مردان و زنان با مسائل انطباقی متفاوتی در تکاملشان مواجه می‌شوند. به همین خاطر تفاوت‌های جنسی بدین امر باز می‌گردد. از سوی دیگر در طول تاریخ تکاملی بشر، مردان به طور مستمر و عودکننده‌ای با مسائلی مواجه می‌شدند که زن‌ها با آن درگیر نبودند. مسائلی مانند تردید در مورد نسب ژنتیکی فرزند، که آیا مربوط به خودشان است یا نه؟ چیزی که زنان با آن روبرو نیستند [۱۶].

بر طبق نظریه تکاملی، زنان و مردان تفاوت‌هایی را در حسادت، نشان می‌دهند. در واقع علت این امر آن است که آنها با چالش‌های تولیدمثلی متفاوتی در طول تکامل بشر مواجه بوده‌اند. از این دیدگاه تفاوت‌های جنسیتی، یک تمایل رشدیافته تلقی می‌شود [۱]. بر طبق این دیدگاه، بشر در طول تاریخ با مسئله انتخاب طبیعی^۱ مواجه بوده، که همین مسئله تفاوت‌هایی را برای او به وجود آورده است. اجداد بشر در طول تاریخ، با تهدید خیانت از سوی همسرشان مواجه بودند. مردان همواره از اینکه حق پدری^۲ آنها به خطر بیافتد نگران بودند، از اینکه ممکن است فرزندی که متولد می‌شود، مربوط به خودشان نباشد. از سوی دیگر زنان از حق مادری^۳ خود مطمئن بودند [۱۷] و تنها از اینکه همسرشان وارد رابطه عاطفی با زن دیگری شده و حمایت، توجه و منابع (روانی، عاطفی، مادی، ...) را از او و فرزندانشان دریغ کند، نگران و آشفته می‌شوند [۱۸]. نظریه یادگیری- اجتماعی، بر این باور است که تفاوت‌های جنسیتی از طریق اجتماعی شدن یاد گرفته می‌شود. مردان و زنان یادگرفته‌اند که در سبک‌های پیش‌بینی شده، مطابق جنسیت خودشان پاسخ دهند [۱]. بر طبق این نظریه، مردان و زنان، تفاوت‌هایی را نشان می‌دهند، زیرا این تفاوت‌ها با آنچه که از اجتماع و عقایدی که جامعه در مورد زنان و مردان و در مورد حسادت و روابط عشقی به دست آمده، ناشی می‌شود [۱۵]. به رغم اینکه پژوهش‌های عدیده‌ای [۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳] و نیز مطالعات آزمایشگاهی در حوزه‌ی فیزیولوژی [۲۳، ۲۴]، بر این نظریه صحت گذاشته‌اند، یافته‌ها در این زمینه ناهمخوان است. برای مثال، باس^۴ و همکاران [۲۳] محرز ساختند مردان در برابر تهدیدشدگی نسبت به بی‌وفایی

⁵ Corrugator

⁶ Bendixen

⁷ Harris

⁸ Baschnagel & Edlund

⁹ Startle eyeblink response

¹⁰ Protective reflexes

¹¹ Carpenter

¹² Functional Magnetic Resonance Imaging

¹³ Takahashi

¹ Natural Selection

² Paternity

³ Maternity

⁴ Buss

جنسیت و شرایط فرهنگی ما در ایران، چگونه است؟ آیا می‌توان از تمایز حسادت جنسی و عاطفی در زنان و مردان سخن گفت؟ بنابراین آیا می‌توان گفت مردان بیشتر از بی‌وفایی جنسی و زنان بیشتر از بی‌وفایی عاطفی رنج می‌برند؟

روش

نوع پژوهش

تحقیق حاضر از نوع علی مقایسه‌ای می‌باشد.

آزمودنی

(الف) جامعه آماری: جامعه آماری پژوهش حاضر، در برگیرنده کلیه زنان و مردان مجرد و متأهلی است که در شهرستان گرگان در فاصله سنی ۱۹ تا ۳۰ سال قرار داشته‌اند.

(ب) نمونه پژوهش: مردان و زنانی که از بین دانشجویان دانشگاه گرگان به صورت خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شده‌اند. مردان و زنان متأهلی که از بین کارکنان آموزش و پرورش که دارای دارک تحصیلی فوق دیپلم و بالاتر بوده‌اند، به صورت خوشه‌ای انتخاب شده‌اند.

در این تحقیق تعداد ۲۰۰ شرکت‌کننده مورد بررسی از قرار گرفتند که از این تعداد ۱۰۴ نفر مرد و ۹۶ زن بوده‌اند.

ابزارهای پژوهش

ابزارهای تحقیق به شرح ذیل می‌باشد.

(۱) پرسشنامه محقق‌ساخته: این پرسشنامه در مورد ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌ها شامل: متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت تأهل و مجرد، طول‌مدت آن، میزان تحصیلات، مکان زندگی و مشخصات همسر بوده است.

(۲) سناریوها: ابزار اصلی مورد استفاده در مورد حسادت سناریوهای محقق ساخته، مبتنی بر تحقیقات خارجی و سؤال‌های مرتبط با آنها، بوده است [۲۱، ۲۳، ۲۶، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲].

شیوه انجام پژوهش

در این پژوهش، ابتدا پرسشنامه محقق ساخته، طراحی شد و سپس روی افراد نمونه اجرا شد. برای ساخت و اعتباریابی این ابزار مراحل ذیل طی شده است: الف) نخست سناریوهای خارجی مرتبط با الگوهای تحقیق ترجمه شده است. ب) در گام دوم و با تکیه بر جهت‌گیری‌های سناریوها، به مصاحبه با نمونه‌های عادی (زن و مرد، متأهل و مجرد) و زن و مردهای مراجعه‌کننده به دادگاه‌ها برای طلاق، پرداخته شده تا زمینه‌ها و موضوع‌های مرتبط با حسادت در جامعه و فرهنگ ما مشخص گردد. ج) سپس متناسب با

فرهنگ‌های متفاوت به خاطر زمینه‌های خاص، دارای تفاوت‌هایی است. چرا که محیط‌های متفاوت، می‌تواند تأثیرات متنوعی را در رفتار حسادت باقی بگذارد [۱]. تفاوت‌های بین فرهنگی در رفتارهای خاصی که حسادت جنسی را فرا می‌خواند، توسط مندس^۱ [۱۵] و مندس [۳۰] کشف شده است. در فرهنگ‌های مختلف، رفتارهای متفاوت زیادی ممکن است به عنوان علاقه جنسی همسر به شخص دیگر فهمیده شود؛ مانند عشوه‌گری^۲، رقص و یا خیال‌پردازی. فرهنگ‌ها همچنین از نظر وابستگی افراد به یکدیگر متفاوتند. در برخی از فرهنگ‌ها، برخی از رفتارهای همسر ممکن است مشروع و قانونی تلقی شود، در حالی که همان رفتارها در فرهنگی دیگر نامشروع، و باعث واکنش حسادت می‌شود [۱۵]. گرچه، اغلب پژوهش‌های بین‌فرهنگی بر تفاوت‌های جنسیتی در حسادت مهر تایید زده‌اند، میزان تجربه‌ی آشفتگی هنگام رویارویی با بی‌وفایی عاطفی و جنسی در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است. زنده‌برگن و بروان^۳ [۳۱] به بررسی نقش فرهنگ و جنسیت در حسادت پرداختند و نشان دادند که جنسیت پیش‌بین دقیق‌تری برای بی‌وفایی هیجانی قلمداد می‌شود و فردگرایی و جمع‌گرایی پیش‌بینی‌کننده‌های بهتری برای بی‌وفایی جنسی هستند. بنابراین، می‌توان اذعان ساخت که ارزش‌های فرهنگی ممکن است اثرات چشمگیری بر شیوه‌ی بیان حسادت در روابط عاطفی داشته باشند. به‌رغم اینکه زنان در مقایسه با مردان، حسادت بیشتری به بی‌وفایی هیجانی نشان دادند، هر دو جنس میزان مشابه حسادت را نسبت به بی‌وفایی جنسی نشان دادند. بنابر پژوهش‌ها، زنان در مقایسه با مردان بیشتر این انتظار را دارند که بی‌وفایی عاطفی ممکن است منتهی به بی‌وفایی جنسی شود [۳۱، ۳۲ و ۳۳].

با توجه به تمهیدات یاد شده، باور ما این است که حسادت امری عام و در مردان و زنان، ریشه دارد، اما نحوه بروز آن، با توجه به الگوی فرهنگ عمومی بشر و نیز الگوی اختصاصی فرهنگ‌ها می‌تواند جلوه‌های متفاوتی به خود بگیرد. به گونه‌ای که گاه مردم یکی را حسادت و دیگری را غیرت می‌خوانند [۳۴].

بنابراین واریاسیون مساله حسادت در زنان و مردان دغدغه پژوهش‌های کنونی روان‌شناسی، به ویژه در حوزه روان‌شناسی تکاملی بوده است [۱۴]. بدین خاطر تحقیق حاضر در جستجوی این امر برآمده که حسادت با توجه به

¹ Mendes

² Flirtation

³ Zandbergen & Brown

مورد تا چه اندازه آنها آشفته می‌شوند. سؤال‌ها هرکدام براساس الگوی لیکرتی از عدم آشفتنگی (صفر) تا آشفتنگی خیلی زیاد (هفت)، قابل پاسخگویی بودند و در هر سوال به شکل جداگانه، سنجش حسادت عاطفی یا جنسی مورد ارزیابی قرار می‌گرفت. پس از آماده سازی این ابزار، روی جمعیت نمونه (زنان و مردان) اجرا شد و تفاوت‌های آنها مورد مقایسه قرار گرفت

شیوه تحلیل داده‌ها

در این پژوهش، ابتدا به منظور بررسی متغیرهای تحقیق در جمعیت نمونه (زنان و مردان)، از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) استفاده شد. سپس، برای مقایسه زنان و مردان در رابطه با سناریوهای حسادت از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی

جدول (۱) دربرگیرنده یافته‌های توصیفی مربوط به حسادت عاطفی و جنسی به تفکیک جنسیت است.

جنبه‌های صوری سناریوهای غیرایرانی، ولی با محتوای موضوع‌هایی که دغدغه ذهنی نمونه‌های مورد بررسی ایرانی بوده است، سناریوها طراحی شده‌اند. (د) در گام بعدی، این سناریوها توسط چند تن از اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی مورد بازبینی و ترمیم قرار گرفتند. (ه) سپس سناریوها در مورد یک گروه مقدماتی از نمونه‌هایی مشابه نمونه‌های اولیه برای بررسی موضوع‌های مرتبط با حسادت (بند ب)، به شکل آزمایشی به اجرا درآمد، تا فهم آنها از سناریوها و یا نوع واکنش و نظر آنها ارزیابی شود. براساس مواردی که از سوی آنها ذکر می‌شد، نقد و تصحیح سناریوها مجدداً انجام شد. (و) در گام نهایی سناریوهایی که آماده می‌شد، دارای بی‌وفایی جنسی یا عاطفی بوده و فرد در آنها با موقعیت‌هایی از بی‌وفایی عاطفی یا جنسی مواجه می‌شود که ممکن است آنها را تجربه کرده باشد یا در حال تجربه کردن آنها باشد و یا فرض می‌کند که اگر در آن موقعیت باشد چه واکنشی خواهد داشت. بنابراین در سناریوها از افراد خواسته می‌شود که فرض کنند اگر در چنین موقعیت‌هایی قرار بگیرند، چه واکنشی در شرایط یاد شده خواهند داشت. آنها می‌باید بعد از هر سناریو به سئوالهای مرتبط با بی‌وفایی و میزان آن، پاسخ دهند و مشخص کنند که در هر

جدول ۱. شاخصهای توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق در شرکت‌کنندگان بر حسب جنسیت (زن ۹۶، مرد ۱۰۴ نفر).

شاخص‌ها		متغیر		موقعیت
میانگین	انحراف معیار			
۲/۳۱۳	۵/۱۴	مرد	۱-۱ (بی‌وفایی عاطفی)	در موقعیت و مهمانی خانوادگی
۲/۴۳۳	۵/۰۹	زن		
۲/۳۶۵	۵/۱۲	کل		
۰/۹۲	۶/۷۲	مرد	۲-۱ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۹۸۱	۶/۱۶	زن		
۱/۶۰۳	۶/۴۵	کل		
۲/۱۰۲	۵/۳۴	مرد	۱-۲ (بی‌وفایی عاطفی)	در موقعیت مرتبط با محیط کار
۲/۰۴۵	۵/۵۹	زن		
۲/۰۷۴	۵/۴۶	کل		
۰/۷۶۰	۶/۸۵	مرد	۲-۲ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۷۸۱	۶/۳۳	زن		
۱/۳۷۱	۶/۶۰	کل		
۱/۹۶۰	۵/۵۷	مرد	۱-۳ (بی‌وفایی عاطفی)	در موقعیت مربوط به دوران آشنایی قبل از ازدواج یا نامزدی
۱/۵۸۰	۶/۲۰	زن		
۱/۸۱۱	۵/۸۷	کل		
۱/۱۷۵	۶/۶۳	مرد	۲-۳ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۶۴۹	۶/۳۰	زن		
۱/۴۲۸	۶/۴۸	کل		
۱/۴۴۳	۶/۰۷	مرد	۱-۴ (بی‌وفایی عاطفی)	در موقعیت‌های مربوط به حضور در بیرون و مجامع عمومی
۱/۷۵۳	۵/۹۸	زن		
۱/۵۹۶	۶/۰۲	کل		
۰/۶۸۸	۶/۸۰	مرد	۲-۴ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۷۴۲	۶/۳۵	زن		
۱/۳۲۵	۶/۵۶	کل		

۱/۱۵۶	۶/۱۸	مرد	۱-۵ (بی‌وفایی عاطفی)	در مورد بروز برخی رفتارهای فردی
۱/۱۲۳	۶/۴۷	زن		
۱/۱۴۶	۶/۳۲	کل		
۰/۸۵۶	۶/۸۸	مرد	۲-۵ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۳۸۴	۶/۵۲	زن		
۱/۰۲۶	۶/۷۰	کل		
۱/۱۴۴	۶/۱۹	مرد	۱-۶ (بی‌وفایی عاطفی)	در مورد محدود کردن ارتباط و یا دوری گزیدن
۱/۳۸۳	۶/۳۴	زن		
۱/۲۶۲	۶/۲۶	کل		
۰/۸۲۲	۶/۸۲	مرد	۲-۶ (بی‌وفایی جنسی)	
۱/۶۳۲	۶/۴۱	زن		
۱/۲۹۰	۶/۶۱	کل		

یافته‌های استنباطی

نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره مربوط به مقایسه وضعیت حسادت در شرکت‌کنندگان زن و مرد و همچنین، تحلیل واریانس چندمتغیره مربوط به تک تک سناریوهای حسادت در شرکت‌کنندگان زن و مرد مورد بررسی قرار گرفت و در جداول ۲ و ۳ ارائه شد.

همان‌گونه که در جدول ۱ نشان داده شده است، در جمعیت زنان، در موقعیت‌های مختلف، میانگین نمره بی‌وفایی عاطفی و در جمعیت مردان، در موقعیت‌های مختلف، میانگین نمره بی‌وفایی جنسی بالاتر است.

جدول ۲. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره مربوط به مقایسه وضعیت حسادت در شرکت‌کنندگان زن و مرد

نام آزمون	ارزش آماره	F	سطح معنی داری
اثر پیلایی	۰/۵۰۱	۱۰/۰۴۱	۰/۰۰۰۱
لامبدای ویلکز	۰/۴۹۹	۱۰/۰۴۱	۰/۰۰۰۱
اثر هتلینگ	۱/۰۰۴	۱۰/۰۴۱	۰/۰۰۰۱
بزرگترین ریشه روی	۱/۰۰۴	۱۰/۰۴۱	۰/۰۰۰۱

از متغیرهای وابسته تفاوت معنادار و بالاتر از حد شانس و تصادف وجود دارد.

براساس جدول شماره ۲، نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره نشان می‌دهد که بین دو گروه، حداقل در یکی

جدول ۳. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره مربوط به تک تک سناریوهای حسادت در شرکت‌کنندگان زن و مرد

منبع تغییرات	شاخص	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	مجذورات اتا
۱-۱ در موقعیت مهمانی خانوادگی (بی‌وفایی عاطفی)	۰/۰۰۳	۱	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	۰/۹۸۲	۰/۰۰۰	
۲-۱ در موقعیت مهمانی خانوادگی (بی‌وفایی جنسی)	۱۲/۴۱۷	۱	۱۲/۴۱۷	۵/۳۴۹	۰/۰۲۲	۰/۰۲۶	
۱-۲ در موقعیت مرتبط با محیط کار (بی‌وفایی عاطفی)	۴/۹۶۱	۱	۴/۹۶۱	۱/۱۹۱	۰/۲۷۷	۰/۰۰۶	
۲-۲ در موقعیت مرتبط با محیط کار (بی‌وفایی جنسی)	۹/۸۸۳	۱	۹/۸۸۳	۶/۰۷۸	۰/۰۱۵	۰/۰۳۰	
۱-۳ در موقعیت مربوط به دوران آشنایی قبل از ازدواج یا نامزدی (بی‌وفایی عاطفی)	۱۹/۸۷۴	۱	۱۹/۸۷۴	۱۹/۸۷۴	۰/۰۱۴	۰/۰۳۰	
۲-۳ در موقعیت مربوط به دوران آشنایی قبل از ازدواج یا نامزدی (بی‌وفایی جنسی)	۵/۳۸۵	۱	۵/۳۸۵	۵/۳۸۵	۰/۱۰۵	۰/۰۱۳	
۱-۴ در موقعیت‌های مربوط به حضور در بیرون و مجامع عمومی (بی‌وفایی عاطفی)	۰/۳۰۱	۱	۰/۳۰۱	۰/۱۱۷	۰/۷۳۲	۰/۰۰۱	
۲-۴ در موقعیت‌های مربوط به حضور در بیرون و مجامع عمومی (بی‌وفایی جنسی)	۱۱/۵۴۸	۱	۱۱/۵۴۸	۶/۷۸۵	۰/۰۱۰	۰/۰۳۳	
۱-۵ در مورد بروز برخی رفتارهای فردی (بی‌وفایی عاطفی)	۳/۹۰۵	۱	۳/۹۰۵	۳/۹۹۲	۰/۰۸۵	۰/۰۱۵	
۲-۵ در مورد بروز برخی رفتارهای فردی (بی‌وفایی جنسی)	۶/۴۰۶	۱	۶/۴۰۶	۶/۲۱۴	۰/۰۱۴	۰/۰۳۱	
۱-۶ در مورد محدود کردن ارتباط و یا دوری گزیدن (بی‌وفایی عاطفی)	۱/۰۳۷	۱	۱/۰۳۷	۰/۶۴۸	۰/۴۲۲	۰/۰۰۳	
۲-۶ در مورد محدود کردن ارتباط و یا دوری گزیدن (بی‌وفایی جنسی)	۸/۶۴۶	۱	۸/۶۴۶	۵/۲۸۴	۰/۰۲۳	۰/۰۲۶	

نتایج مندرج در جدول ۳ نشان می‌دهد که در متغیرهای ۱-۲، ۲-۱، ۳-۱، ۴-۲، ۵-۲ و ۶-۲، بین میانگین گروه مردان و زنان، تفاوت معناداری با توجه به مقادیر بحرانی، دیده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که نتایج این پژوهش نشان داد، بین زنان و مردان تفاوت معناداری به لحاظ بی‌وفایی عاطفی و جنسی وجود دارد. زنان در بی‌وفایی عاطفی و مردان، در بی‌وفایی جنسی نمره بالاتری را نشان دادند.

حسادت به صورت‌های متفاوتی توسط محققان مورد توجه قرار گرفته است. اکثر محققان توافق دارند که حسادت، نتیجه‌ای از یک تهدید واقعی یا اسنتباطی توسط شخص سوم است که ارتباط او و همسر یا نامزدش را مورد تهدید قرار می‌دهد [۴۳]. مسأله مورد بررسی در این مطالعه این بود که آیا زنان و مردان به انواع بی‌وفایی تصور شده در سناریوها به طور متفاوتی پاسخ می‌دهند یا نه؟ یافته‌های این مطالعه نشان داده است که همسو با دیگر یافته‌ها، حسادت جنسی بیشتر در مردان و حسادت عاطفی بیشتر در زنان دیده شده است [۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲]. یافته‌های بدست آمده با فرضیات تکاملی قابل تبیین است [۱، ۷، ۱۵، ۱۶، ۴۳، ۴۴]. فرض بر این است که یک تمایل رشدیافته باید بدون توجه به موقعیت ارتباطی در تمام نمونه‌ها ابراز شود، به همین منظور در هر دو گروه شرکت‌کننده (زنان و مردان)، تفاوت‌های جنسیت در حسادت جنسی و عاطفی مورد حمایت قرار گرفت. همانگونه که گفته شده، تفاوت‌های جنسیت در موضوع حسادت، امری جهانی می‌باشد و موقعیت ازدواج یا مجرد بودن موجب محو شدن تفاوت‌های جنسیت نمی‌شود [۱۶]. فرض بر این است که مردان و زنان دارای مکانیزمهای حسادت متفاوتی می‌باشند که توسط انواع متفاوت بی‌وفایی فعال می‌شود. نتایج نشان داد که مردان آشفتگی بیشتری را به بی‌وفایی جنسی و زنان آشفتگی بیشتری به بی‌وفایی عاطفی، در تصور سناریوهای بی‌وفایی از خود نشان دادند. این نتایج بیان می‌دارد، زمانی که مردان و زنان توسط بی‌وفایی مورد تهدید قرار می‌گیرند، هر یک از آنها به آن نوع بی‌وفایی بیشتر پاسخ خواهند داد، که به طور زیادی لیاقت^۱ و شایستگی آنها را به خطر می‌اندازد. البته باید توجه داشت که مردان و زنان آگاهانه به انواع متفاوت بی‌وفایی پاسخ نمی‌دهند، بلکه انتخاب نوع بی‌وفایی آنها به صورت ناآگاهانه و بر اساس سازگاری^۲ می‌باشد [۴۴]. این یافته‌ها با آنچه که باس و دیگران [۲۳] و [۴۵]، بدست آورده اند، نزدیک بوده است.

مطالعاتی که در مورد حسادت انجام شده و در پژوهش کنونی از آنها استفاده شده، فقط از اندازه‌گیری‌های تداومی

یا سئوال‌ات‌گزینه-بایست^۳ استفاده کرده‌اند. مطالعات آینده نیاز دارند که شرکت‌کنندگان حداقل انتخاب کنند که کدام شکل بی‌وفایی جنسی یا عاطفی را تمایل دارند تجربه کنند. سپس از پاسخ‌دهندگان باید خواسته شود تا مشخص کنند به ترتیب چگونه احساس حسادت می‌کنند، زمانی که احساس می‌کنند قربانی بی‌وفایی جنسی یا عاطفی همسرشان واقع شدند. همچنین طراحی ناقص می‌تواند در نتایج این مطالعه تأثیر بگذارد. فقدان اعتبار ساختاری در سئوال‌ات ممکن است به صورت اشتباه از سوی پاسخ‌دهندگان تعبیر شود. به عنوان مثال، شاید به طور کافی به شرکت‌کنندگان در مورد اصطلاحات وابستگی عاطفی، ارتباط عاطفی و درگیری عاطفی توضیحی داده نشده، به طوری که همه این اصطلاحات به ارتباطاتی با شخصی غیر از همسر از جنس مخالف که می‌تواند بالقوه عاشق او باشد نسبت داده می‌شود. همچنین داشتن ارتباط عاطفی می‌تواند با افراد زیادی از قبیل فامیل و همکار صورت بگیرد که فرد عاشق او نباشد و فقط نوعی حس هم نوع بودن یا فامیل بودن را در بر داشته باشد که این مورد در سئوال‌ات به طور واضح مشخص نشده و بسیاری از پاسخ‌دهندگان را سردرگم می‌کند. به علاوه در سئوال‌ات مربوط به بی‌وفایی جنسی، منظور از ارتباط جنسی به طور کامل مشخص نشده بود و این ممکن است برای افرادی که هنوز ارتباط جنسی کاملی برقرار نکردند، مبهم باشد. این مسأله می‌تواند در معنادار نبودن برخی متغیرهای تحقیق حاضر، تأثیر به سزایی داشته باشد. از زمانی که حسادت جنسی به عنوان یک مسأله سخت اجتماعی برای کل جهان مطرح شد، اهمیت مطالعه فرضیات تکاملی بر اساس رفتارهای یادگرفته شده اجتماعی اهمیت پیدا کرد، اما در این زمینه توضیح کافی داده نشده است.

یکی از محدودیت‌های مطرح شده، استناد نتایج شرکت‌کنندگان به تصور کردن بی‌وفایی جنسی و عاطفی یا هر دو می‌باشد، در حالی که شرکت‌کنندگان ممکن است در زندگی واقعی خود به طور متفاوتی به بی‌وفایی پاسخ دهند. مقیاس معتبری که صحت پاسخ‌ها را بررسی کند وجود ندارد، سناریوها داستان‌گونه بوده و ممکن است در زندگی واقعی به گونه دیگری باشد [۷]. فهم تفاوت میان مردان و زنان در مورد حسادت، می‌تواند به جامعه بشری در جهت شناخت تعارضهای میان زنان و مردان کمک کند و از سویی جامعه متخصصین علوم رفتاری را در جهت یاری کردن به غنای ارتباطات زناشویی و کاستن این تعارضات و توجه به

^۳سوال‌اتی که به گزینه‌های خاص محدود شده است

^۱ Fitness

^۲ Adaptation

- 9-Weinsein, J. L., & Wade, T. J. (2011) Jealousy induction methods, sex and the big-5 personality dimensions. *Scientific research*, 2(5), 517-521.
- 10-Tagler, M. J., & Gentry, R. H. (2011) Gender, jealousy, and attachment: A (more) thorough examination across measures and samples, *Journal of Research in Personality*, 45, 697-701.
- 11-Kingham, M., & Gordon, H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10,207-215.
- 12-Easton, J. A., & Shackelford, T. K. (2009) morbid lealousy and sex difference s in partner-directed violence: Department of Psychology, the University of Texas at Austin, 20, 342-350.
- 13-Guadagno, R. E., & Sagarin, B. J. (2010) Sex Differences in Jealousy. *Social Psychology*, 40(10), 2636-2655.
- 14-Nelson, K. E. (2004) Assessing sex differences in response to sexual versus emotional infidelity: The moderating role of individual differences. *Personality and individual differences*. 46 (3), 287-291.
- 15-Mendes, J. (2007) Gender difference in romantic jealousy. A thesis submitted in partial fulfillment of the Degree Master of Art, Psychological services.
- 16- Parkhill, M. R. (2004). Gender differences in jealousy: The impact of second influence variables, submitted to the graduet. School of Wayne state university, Detmt, Michigan in partial fulfillment of the degree of Master of Arts.
- 17-Whitty, M. T. (2008) Emotional and sexual infidelity offline and in cyberspace. *Journal of marital and family therapy*, 34(4), 461-468.
- 18-Varga, C. M., & Gee, CH. B., & Munro, G. (2011). The effects of sample characteristics and experience with infidelity on romantic lealousy: original article, *sex roles*, 65, 854-866.
- 19-Sagarin, B. J., Martin, A. L., Coutinho, S. A., Edlund, J. E., Patel, L., Skowronski, J. J., & Zengel, B. (2012). Sex differences in jealousy: a meta-analytic examination. *Evolution and Human Behavior*, 33(6), 595-614.
- 20-Bendixen, M., Ottesen Kennair, L. E., Buss, D. M. (2015) Jealousy: Evidence of strong sex differences using both forced choice and continuous measure paradigms. *Personality and Individual Differences*, 86, 212-216.
- 21-Brase, G. L., Adair, L., & Monk, K. (2014). Explaining sex differences in reactions to relationship infidelities: comparison of the roles

نوع تفاوت‌ها کمک کند. حسادت چه جنسی یا عاطفی، بخشی از مراجعات برای طلاق را شکل داده است [۲]. بدین خاطر متخصصین می‌توانند با داشتن دانش کافی در این باره به زوجین که مشکلاتی بر اساس حسادت دارند یاری دهند. همین طور اگر درمانگران بیاموزند که چه چیزهایی می‌تواند بخشودگی مربوط به بی وفایی عاطفی و جنسی را گسترش دهد، می‌تواند به زوجین که از اینگونه مشکلات رنج می‌برند یاری دهد.

با توجه به موارد یاد شده و اینکه پرسشنامه استفاده شده محقق ساخته بوده و برای کاربردی بودن آن زمان زیادی صرف شد، ما در تحقیق خود توانستیم همسو با برخی پژوهش‌ها [۷، ۱۴، ۱۵ و ۳۸]، مسأله حسادت و تفاوت‌های جنسیت را در فرهنگ خود نشان دهیم.

منابع

- 1- Sirkin, T. (2007) Sexual infidelity: A literature review. Athesis submitted in partial fulfillment of the degree master of arts in psychology.
- 2-Egan, E., & Anguse, S. (2004) Is social dominance a sex-specific strategy for infidelity. *Personality and individual differences*, 36, 575-586.
- 3-Balderrama-Durbin, C., Allen, E. S., & Rhoades, G. K. (2012) Demand and withdraw behaviors in couples with a history of infidelity. *J Family Psychol*, 26(1), 11-7.
- 4- Denes, A., Lannutti, P. J., & Bevan, J. (2015) Same-sex infidelity in heterosexual romantic relationships: Investigating emotional, relational, and communicative responses. *Personal Relationships*, 22, 414-430.
- 5-Elphinston, R., Feeney, J., Noller, P., Fitzgerald, J., & Connor, J. P. (2013). Romantic jealousy and relationship satisfaction: the costs of rumination. *Western Journal of Communication*, 77, 293-304.
- 6-Frederick, D. A., Fales, M. R. (2016) Upset Over Sexual versus Emotional Infidelity among Gay, Lesbian, Bisexual, and Heterosexual Adult. *Arch Sex Behav*, 45 (1), 175-91.
- 7-Eral, B. (1998) Gender differences in jealousy: sexual versus emotional infidelity. A thesis presented to the faculty of California state university, Fullerton for the degree master of science in psycholo.
- 8-Brewer, G., & Riley, C. H. (2009) Height, Relationship Satisfaction, Jealousy, and Mate Retention. *Evolutionary Psychology*, 7(3): 477-489.

- 32-Harris, C. R., & Christenfeld, N. (1996). Gender, jealousy, and reason. *Psychological Science*, 7, 364-366.
- 33-DeSteno, D. A., & Salovey, P. (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy? *American Psychological Society*, 7(6), 367-372.
- ۳۴- شعیری، محمد رضا؛ نایینیان، محمد رضا (۱۳۸۴). حسادت جنسی. دومین همایش خانواده و مشکلات جنسی. تهران: دانشگاه شاهد.
- 35-Schützwohl, A. & Koch, S. (2004) Sex differences in jealousy: the recall of cues to sexual and emotional infidelity in personally more and less threatening context conditions. *Evolution and human behavior*, 25, 249-257.
- 36-Schützwohl, A. (2006). Sex differences in jealousy: information search and cognitive preoccupation. *Personality and individual differences*, 40, 285-292.
- ۳۷- شعیری، محمد رضا؛ عرب عامری، زینب؛ اصغری مقدم، محمدعلی؛ قمیان، سهیلا؛ صالح زاده، زهرا، طراحی مقدماتی سناریوهای مربوط به بی وفایی عاطفی و جنسی: بررسی ساختار عاملی و همسانی درونی آن. روان شناسی بالینی و شخصیت. (در دست چاپ).
- 38- Guerrero, L. K., Spitzberg, B. H., & Yoshimura, S. M. (2004). Sexual and emotional jealousy. In J. H. Harvey, A. Wenzel, & S. Sprecher (Eds.), *The handbook of sexuality in close relationships* (pp. 311-344). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- 39- Elphinston, R. A., Feeney, J. A., & Noller, P. (2011) Measuring romantic jealousy: Validation of the multidimensional jealousy scale in Australian samples. *Australian Journal of Psychology*, 63, 243-2514.
- 40- Carson, C. L., & Cupach, W. R. (2000). Fueling the flames of the green-eyed monster: The role of ruminative thought in reaction to romantic jealousy. *Western Journal of Communication*, 64, 308- 329.
- 41- Zengel, B., Edlund, J. E., & Sagarin, B. J. (2013). Sex differences in jealousy in response to infidelity: evaluation of demographic moderators in a national random sample. *Personality and Individual Differences*, 54, 47-51.
- 42- Guerrero, L. K., & Eloy, S. V. (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5, 23-31.
- 43- ST-Pierre, E. (2006). The adapted flexibility of jealousy :the moderating influences of sex, of sex, gender, beliefs, attachment, and sociosexual orientation. *Evolutionary Psychology*, 12, 73-96.
- 22-Swift, M. (2015). The mediational influence of construal level theory on sex differences in reactions to sexual and emotional infidelity, M.A. Thesis, INDIANA STATE UNIVERSITY. United States
- 23-Buss, D. M., Larsen, R., Western, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science*, 3, 251-255.
- 24-Pietrzak, R. H., Laird, J. D., Stevens, D. A., & Thompson, N. S. (2002). Sex differences in human jealousy: a coordinated study of forcedchoice, continuous rating-scale, and physiological responses on the same subjects. *Evolution and Human Behavior*, 23(2), 83-94.
- 25-Harris, C. R. (2000). Psychophysiological responses to imagined infidelity: the specific innate modular view of jealousy reconsidered. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(6), 1082-1091.
- 26-Baschnagel, J. S., & Edlund, J. E. (2016) Affective Modification of the Startle Eyeblink Response during Sexual and Emotional Infidelity Scripts. *Evolutionary Psychological Science*, 2, 114-122.
- 27-Dawson, M. E., Schell, A. M., & Bohmelt, A. H. (1999). Startle modification: introduction and overview. In M. E. Dawson, A. M. Schell, & A. H. Bohmelt (Eds.), *Startle modification: implications for neuroscience, cognitive science, and clinical science* (pp. 6-18). USA: Cambridge University Press.
- 28-Carpenter, C. J. (2012). Meta-analyses of sex differences in responses to sexual versus emotional infidelity: men and women are more similar than different. *Psychology of Women Quarterly*, 36, 25-37.
- 29-Takahashi, H., Matsuura, M., Yahata, N., Koeda, M., Suhara, T., & Okubo Y. (2006) Men and women show distinct brain activations during imagery of sexual and emotional infidelity. *NeuroImage*, 32, 1299-1307.
- 30- Mendes, J. (2002). Gender difference in romantic jealousy. A thesis submitted in partial fulfillment of the degree of Master of Art, psychological services.
- 31-Zandbergen, D. L., & Brown, S. G. (2015) Culture and gender differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 72, 122-127.

children, relationship satisfaction, relationship length, and age-related changes in fertility on reactions to sexual and emotional infidelities. A dissertation department of psychology Lakehead University.

44-Murphy, S. M. (2005) Relationship experience as a predictor of jealousy. A thesis submitted to the faculty of the Charles Schmidt College of science in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of art.

45- Kimeldorf, M. B. (2008) Reactions to infidelity: individual, gender, and situational predictions of relationship outcome and forgiveness. A disserted submitted to the graduate faculty of the University of Miami in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of philosophy.